

Pressemelding fra Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

25. november 2024

Over flere år har de økonomiske resultatene i kommunesektoren vært gode, blant annet som følge av betydelig midlertidig merskattevekst. Merskatteveksten har også bidratt til at mange kommuner har kunnet sette av betydelige midler. I 2023 ble netto driftsresultatet lavere og også under utvalgets anbefalte nivå på 2 prosent for sektoren som helhet over tid. Det skyldes blant annet høyt kostnadsnivå og økte netto renteutgifter. Det er forskjeller mellom kommunene, og disse ble større i 2023.

-Uten midlertidig merskattevekst ville driftsresultatene trolig vært under utvalgets anbefaling også i flere av årene før 2023, noe som tyder på at aktiviteten ikke er tilpasset det langsiktige inntektsnivået, sier leder av Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi, Jon Magnussen.

Det ligger an til at utgiftene i kommunesektoren blir betydelig høyere enn budsjettet i 2024. Utvalget anslår at netto driftsresultat for kommunesektoren kan bli negativt og rundt -1 prosent i 2024, noe som er klart under utvalgets anbefaling av hva driftsresultatet skal ligge på over tid. Anslaget er basert på beregninger fra KS, og utvalget har også tatt hensyn til oppdaterte skatteanslag og signaler fra regjeringen om en tilleggsbevilgning på 5 mrd. kroner i nysalderingen av statsbudsjettet for 2024.

Kommunene og fylkeskommunene er rammestyrte og derfor ansvarlige for å tilpasse aktiviteten til inntektsnivået. Samtidig må staten og innbyggerne ha realistiske forventninger til tjenestene som kan leveres. Nivået for frie inntekter har, når det korrigeres for lønns- og prisvekst, avtatt. I 2024 anslås nivået på de frie inntektene når det også korrigeres for demografikostnader å ligge litt under nivået i 2016.

Det foreslåtte budsjettoplegget for 2025 gir høy vekst i de frie inntektene og vil bedre utsiktene for 2025, men det vil fortsatt være behov for omstilling i sektoren for å tilpasse aktivitets- og kostnadsnivået til inntektene. Slik det nå ligger an, forventer utvalget driftsresultater godt under det anbefalte nivået også i 2025.

-Mange kommuner opplever nedgang i antall barn og unge. Samtidig vil utgifts- og arbeidskraftbehovet innenfor helse- og omsorgssektoren kunne øke kraftig. Sektoren står dermed overfor store omstillingsbehov. Analyser gjennomført for utvalget indikerer at effektiviteten i kommunesektoren har falt de siste årene. Det kan blant annet skyldes økt bruk av bemanningsnormer i grunnskole og barnehage og at kommunene bruker tid på å tilpasse tjenestene til demografiske endringer. Utvalget mener staten bør styrke den lokale handlefriheten ved å fjerne uhensiktsmessige reguleringer av ressursbruken i kommuner og fylkeskommuner og unngå å innføre nye, sier Magnussen.

Samlet har kommunesektoren betydelige disposisjonsfond. Flere kommuner og fylkeskommuner står dermed godt rustet for å håndtere usikkerhet og kan tære på de oppsparte midlene ved uforutsette negative hendelser. Samtidig kan sektoren trekke på

fondene en periode for å kunne gjennomføre nødvendige omstillinger. Kommuner som ikke har tilstrekkelige fond å tære på, må i tråd med balansekravet i kommuneloven dekke inn et eventuelt merforbruk i løpet av to år.

Bakgrunn

Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) legger med dette fram sin rapport for høsten 2024. Rapporten tar sikte på å gi informasjon om utviklingen i kommuneøkonomien de siste årene med særlig vekt på den økonomiske situasjonen i 2023 og 2024. Utvalget er ledet av professor Jon Magnussen og er bredt sammensatt med representanter for stat, kommunal sektor og forskere.

Rapporten tar i hovedsak opp de samme temaene som tidligere år. Rapporten gir blant annet en beskrivelse av utviklingen i kommunesektorens økonomi de siste årene, inntektsutviklingen, tjenester, investeringer, gjeld, netto driftsresultat, effektivitet og vurderinger av demografiutviklingen.

[Rapporten publiseres nå i NOU-serien, og du finner en foreløpig utgave av rapporten her.](#)